

NORGES HØYESTERETT

Den 9. juni 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Webster, Bergh og Steinsvik i

HR-2020-1202-U, (sak nr. 20-060852STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Simon Ladderud Stende)

mot

Påtalemyndigheten

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anke fra domfelte over lagmannsrettens dom i sak om blant annet seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år, jf. straffeloven § 302. Den reiser særlig spørsmål om anvendelsen av straffeloven § 308 om at straff «kan falle bort» dersom de involverte er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.
- (2) Ved tiltalebeslutning 4. februar 2019 ble A tiltalt for tre tilfeller av seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år, jf. straffeloven § 302 (post I a, b og c), ett tilfelle av fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn, jf. straffeloven § 311 første ledd (post II), to tilfeller av hensynsløs adferd, jf. straffeloven § 266 (post III a og b), ett tilfelle av trusler, jf. straffeloven § 263 (post IV), ett tilfelle av seksuelt krenkende eller annen uanstendig adferd i nærvær av eller overfor barn under 16 år, jf. straffeloven § 305 bokstav a (post V) og to tilfeller av kroppskrenkelse, jf. straffeloven § 271 første ledd (post VI a og b).
- (3) Øvre Romerike tingrett avsa 5. september 2019 dom med slik domsslutning:
  - «1. A, født 00.00.1997, frifinnes for tiltalebeslutningen post I a–c.
  2. A, født 00.00.1997, dømmes for overtredelse av straffeloven § 311 første ledd, straffeloven § 266, straffeloven § 263, straffeloven § 305 bokstav a og straffeloven § 271 første ledd til fengsel i 24 –tjuefire – dager, jf. straffeloven § 79 bokstav a.

Fullbyrding av straffen utsettes med en prøvetid på to år, jf. straffeloven 34.
Varetekt kommer til fradrag med 2 – to – dager, jf. straffeloven § 83.
  3. A frifinnes for kravene om oppreisningserstatning.»

- (4) Frifinnelsen for tiltalens post I var begrunnet i at de involverte ble ansett å være «omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling», jf. straffeloven § 308. Det var dissens om straffen skulle falle bort på grunnlag av dette. Fagdommeren stemte for domfellelse.
- (5) Påtalemyndigheten anket domsslutningen punkt 1. Det ble ikke bestridt at de involverte var omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling, men gjort gjeldende at det ikke var grunnlag for å frita for straff. På dette grunnlag ble saken behandlet som en anke over straffutmålingen, jf. blant annet Rt-2013-734 avsnitt 18.
- (6) Eidsivating lagmannsrett avsa 26. februar 2020 dom med slik domsslutning:
- «1. A, født 00.00.1997, frifinnes for tiltalebeslutningen post I a og kravet om oppreisningserstatning fra B.
  2. A, født 00.00.1997, dømmes for 2 – to – overtredelser av straffeloven § 302, samt de forhold som er endelig avgjort ved Øvre Romerike tingretts dom av 5. september 2019, til samfunnsstraff i 120 – hundreogtjue – timer, med en gjennomføringstid på 150 – hundreogfemti – dager, jf. straffeloven § 79 bokstav a, subsidiært fengsel i 120 – hundreogtjue – dager. Varetekt kommer til fradrag i den subsidiære fengselsstraffen med 2 – to – dager.
  3. A dømmes til å betale oppreisningserstatning til C med 50 000 – femtitusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
  4. A dømmes til å betale oppreisningserstatning til D med 70 000 – søttitusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.»
- (7) Lagmannsretten opprettholdt således tingrettens frifinnelse for post I a, men domfelte for post I b og I c.
- (8) A har anket til Høyesterett. Anken er angitt å gjelde «domsgrunnene under lovtolkningen opp mot de fornærmede C, jf. post I b, og D, jf. post I c». Ut fra den videre begrunnelsen i støtteskrivet legger ankeutvalget til grunn at det er anket over straffutmålingen og gjøres gjeldende at A må frifinnes for disse postene ut fra bestemmelsen i straffeloven § 308.
- (9) I korte trekk gjør A gjeldende at lagmannsretten i for stor grad har bygget på at han var den sterke parten i relasjonen på grunn av høyere alder og vesentlig mer seksuell erfaring. For tiltalen post I c var det feil av lagmannsretten å se bort fra at han og D senere ble kjærester. For det tilfellet at anken fører frem, må det reageres med betinget fengsel.
- (10) A har videre begjært ny behandling av kravene om oppreisningserstatning til C og D.
- (11) *Påtalemyndigheten* har gjort gjeldende at lagmannsrettens dom er riktig og at anken bør nektes fremmet.
- (12) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at A i tingretten ble frifunnet for tiltalen post I b og c, men domfelt for disse postene i lagmannsretten. Han har derfor ankerett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Anken kan da bare nektes fremmet dersom utvalget finner det klart at den ikke vil føre frem. En eventuell ankenektelse må være begrunnet og enstemmig, se § 323 andre ledd andre og fjerde punktum.

- (13) Tiltalen post I gjelder seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år begått i perioden mars/april til august 2016 med tre forskjellige fornærmede. A er født 00.00.1997 og fylte altså 19 år i løpet av denne perioden.
- (14) Også de øvrige forholdene i tiltalen gjelder i stor grad handlinger overfor den fornærmede i post I c, D, men disse er begått på senere tidspunkter.
- (15) Spørsmålet i saken gjelder anvendelsen av straffeloven § 308. Etter denne bestemmelsen kan straffen falle bort dersom de involverte er «omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling». Ved tingrettens dom er det avgjort at grunnvilkåret er oppfylt – tiltalte og de enkelte fornærmede i post I var omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling. Spørsmålet er om straffen på dette grunnlaget skal falle bort.
- (16) De rettslige utgangspunktene for denne vurderingen er i Rt-2005-1651 avsnitt 12 og 13 beskrevet slik:

«Bestemmelsen er en såkalt straffritaksgrunn: Selv om de angitte vilkår er oppfylt, er det opp til rettens skjønn om den tiltalte skal fritas for straff; vedkommende har ikke noe krav på slikt straffritak.

I forarbeidene er det fremhevet at den seksuelle lavalder på 16 år først og fremst skal 'virke som et vern mot seksuell omgang med voksne', jf. Ot.prp. nr.28 (1999–2000) side 57. Departementet ønsket likevel ikke å formulere regelen i fjerde ledd som en straffrihetsgrunn – hvor straff skal falle bort dersom vilkårene er oppfylt. Departementet viste til at retten ved en kan-regel etter en konkret vurdering kan bestemme hvilken løsning som er riktig i det enkelte tilfellet. Jeg legger til grunn at det må foreligge særlige forhold for at det skal bli idømt straff der de som hadde den seksuelle omgangen, var omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.»

- (17) Det er altså et vilkår for domfellelse at det foreligger *særlige forhold*. Om hva som kan være slike forhold, heter det i Rt-2005-1651 avsnitt 17:

«Aldersforskjellen, det forhold at de to ikke hadde noe kjærlighetsforhold og heller ikke kjente hverandre fra før, og utnyttelsen av situasjonen er relevante momenter ved vurderingen av om straff bør falle bort. Særlig vil det forhold at den fornærmede er utnyttet, kunne lede til at straff ikke bør falle bort.»

- (18) Vurderingstemaet er videre utdypet i Rt-2011-1428 avsnitt 18:

«Et sentralt spørsmål vil, foruten partenes alder, være deres reelle likeverdighet ut fra både fysisk og psykisk utviklingsnivå. Det er nok så at unge mennesker skal ha et visst rom for å utforske sin egen seksualitet uten å risikere straff, selv om det ikke er kjærlighet med i bildet. I slike tilfelle bør imidlertid partene ha en gjensidig forståelse av hva som faktisk er situasjonen. Utnyttelse vil lett kunne oppstå der styrkeforholdet mellom partene er ulikt, ut fra alder, erfaring, modenhet, eller graden av følelsesmessig tilknytning.»

- (19) Dette innebærer at hvis handlingene fra begge parters side fremstår som utforskning av egen seksualitet, skal handlingen være straffri. Hvis det derimot er tale om en utnyttelse fra den ene parten, kan det innebære at det foreligger *særlige forhold* som gir grunn til å anvende straff.
- (20) Tiltalen post I a gjaldt samleier som fant sted i mars og april 2016 med en jente født 00.00.2000. Tingretten og lagmannsretten fant det bevist at det var tale om en rekke samleier i

den aktuelle perioden. Lagmannsretten kom for denne posten til at det ikke forelå særlige forhold, og at A dermed måtte frifinnes. Retten la avgjørende vekt på at det var fornærmede som tok initiativ til det første samleiet, og at hun maste på A for å oppnå dette. Påtalemyndigheten har ikke anket frifinnelsen for denne posten.

- (21) Tiltalen post I c gjelder et samleie med D som fant sted 8. mai 2016. D er født 00.00.2000. Aldersforskjellen mellom henne og A er således temmelig nøyaktig tre år.
- (22) Etter at de hadde møtt hverandre for første gang noen dager i forveien, var A og D sammen på en fest. D ble etter hvert sliten og gikk og la seg på et soverom. A kom på et senere tidspunkt inn på soverommet og la seg i samme seng. Lagmannsretten fant det ikke nødvendig å ta stilling til om det forelå en forståelse av at de skulle sove på samme rom.
- (23) Samleiet fant sted først flere timer senere. Lagmannsretten fant det bevist at A «forstod at D var svært usikker i situasjonen, at hun i utgangspunktet ikke ønsket å ha sex med ham, og at hun bare gikk med på samleiet på grunn av hans langvarige masing».
- (24) Lagmannsrettens flertall, to dommere, kom til at det forelå særlige forhold som ga grunnlag for straff. Mindretallet kom under noe tvil til at det ikke forelå slike forhold.
- (25) Etter ankeutvalgets syn må handlingene her anses som en utnyttelse fra As side. Han kjente knapt fornærmede fra tidligere. Det var ikke noe i situasjonen som tilsa at fornærmede ønsket å ha sex da A oppsøkte henne på soverommet der hun hadde lagt seg. Heller ikke etter at A hadde lagt seg i samme seng, ønsket hun å ha sex med ham. Samleiet ble først gjennomført etter langvarig masing fra hans side og uten at det ble brukt prevensjon.
- (26) Ankeutvalget viser også til at A kort tid før samleiet med D hadde hatt gjentatte samleier med en annen ung jente, jf. det som er nevnt i tiknytning til tiltalen post I a. Med dette som bakgrunn fremstår den seksuelle omgangen ikke som noen gjensidig utforskning av seksualitet mellom unge mennesker.
- (27) At A og D senere ble kjærester, er uten betydning for bedømmelsen av As handlinger 8. mai 2016, jf. Rt-2013-601 avsnitt 49.
- (28) Ankeutvalget finner det etter dette klart at det foreligger særlige forhold som innebærer at A må domfelles etter tiltalen post I c.
- (29) Når det gjelder tiltalen post I b, har lagmannsretten sluttet seg til tingrettens faktumbeskrivelse:

«I august 2016 kom tiltalte og fornærmede C, født 00.00.2000, i kontakt via felles venner. Etter kort tid reiste tiltalte til Cs bolig i X, dit hun hadde invitert han for at de sammen skulle bake kake til hennes mor. Tiltalte maste om å ha sex med henne. De la seg på ei seng. C sa hun ikke ville ha sex da hun ikke hadde hatt sex tidligere. C forklarte at hun forsøkte å dytte tiltalte vekk. Det kunne ikke tiltalte huske. De ble liggende i sengen samtidig som tiltalte fortsatte å mase om at de skulle ha sex. Etter omlag et kvarter gjennomførte de samleie, noe som ikke var behagelig for C. I løpet av påfølgende en og en halv uke til gjennomførte de samleier ved tre anledninger forskjellige steder på Y. Tiltalte maste hver gang. Andre gangen gikk C fra soverommet. Tiltalte bar henne tilbake til soverommet før de hadde samleie. Senere sa tiltalte at han ville informere i

vennegjengen om at de hadde hatt sex om hun ikke ble med på det. Hun ville ikke ha sex, men ble med på samleiene. Alle gangene maste tiltalte om at de skulle ha sex.»

- (30) En samlet lagmannsrett fant at det for denne tiltaleposten forelå særlige forhold som ga grunnlag for straff.
- (31) Ankeutvalget finner det klart at handlingene overfor C hadde karakter av utnyttelse og gir grunnlag for straff. Den seksuelle omgangen skjedde etter et vedvarende press fra A. Utnyttelsen av C inngikk dessuten, ut fra det som er beskrevet foran, som en del av et samlet handlingsmønster fra As side. Dette er av betydning for bedømmelsen, jf. Rt-2011-1428 avsnitt 27 og 28.
- (32) Etter dette finner ankeutvalget enstemmig at det er klart at anken ikke kan føre frem. Ettersom det heller ikke kan ses at anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak eller at det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd for Høyesterett, nektes anken fremmet etter straffeprosessloven § 323 første ledd andre punktum.
- (33) Når anken over straffekravet nektes fremmet, skal det ikke tas stilling til begjæringen om ny behandling av kravene om oppreisningserstatning til C og D, jf. forutsetningsvis straffeprosessloven § 434 sjuende ledd.
- (34) Avgjørelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Anken nektes fremmet.

Espen Bergh
(sign.)

Bergljot Webster
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)